

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 41

ZATERDAG 8 OCTOBER 1932

TOUËT-DE-BEUIL IN HET VOORMALIGE GRAAFSCHAP BEUIL (DÉPARTEMENT DES ALPES MARITIMES)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD:

DE DEUR VAN DE HUT, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (SLOT)	BLZ. 482
OP „DE GROOTE VAART”, (EEN ZEEDORP-DRAMA), DOOR WILLEM STUMPF	BLZ. 483, 491—492
„IO SON CONTE DI BOGLIO” (GEÏLL.), DOOR THÉO DE VEER.	BLZ. 481, 484—487
HERFSTKLEUREN, (GEÏLL.), DOOR MIEN RUYLS	BLZ. 486—488
DE BELOFTE, DOOR TANTE VAN TOENTERTIJD	BLZ. 488—489
WARMOND EN OMGEVING, (GEÏLL.), DOOR MATTY VIGELIUS.	BLZ. 489—491
HERFSTMORGEN EN . . . HERFSTAVOND (ILL.)	BLZ. 491
VROEGE OCHTEND OP EEN BERGWEIFE IN ENGADIN (ILL.)	BLZ. 492

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

De deur van de hut

DOOR CHARLES G. D. ROBERTS. (Slot)

DE deur van het blokhuisje was van zware planken en solide gemaakt, maar aan den onderkant was een spleet van zoowat een halven duim breed. Even later hoorde zij een luid snuiven aan die spleet en toen kraakte de deur alsof een zwaar lichaam er tegen aan duwde. Zij rilde en zette zich in postuur voor een wannopigen sprong, in de verwachting, dat de klink of de scharnieren het zouden begeven. Maar het uitstekende werk van de New Brunswick-houthakkers hield stand en zij haalde verlicht hijgend weer adem.

Toen dit oogenblik van angst voorbij was, vormden zich talloze fantastische verdedigings-plannen in haar hoofd. Van al die hield ze er één vast, in de meening dat dit wellicht in het uiterste geval een kans op slagen zou bieden. Geruischloos verzamelde zij een paar handenvol verdorde dunne dennetwijgen en legde ze boven op de kachel. Als het den beer zou gelukken zich door het raam te wringen of de deur te forceeren, zou ze dat droge goedje in brand steken en misschien zou die plotselinge vlam en de rook hem verdrijven. Zij was er zeker van, dat het hem voor een oogenblik op de vlucht zou jagen, maar even zeker wist ze, dat het middel niet lang zou helpen.

Terwijl zij dit plan in onderdeelen uitwerkte — meer om haar angst te overwinnen, dan omdat ze er zooveel heil van verwachtte — gebeurde wat ze gevreesd had. Een van de glinsterende grijs-blauwe raamopeningen werd plotseling verduisterd. Zij barstte in een schrill, zenuwachtig lachen uit en ijde er heen, zooals een rat in de val op een hand toespringt, die zich naar de tralies uitstrekt. Terwijl zij dit deed, streek zij vier of vijf lucifers tegelijk aan en wierp ze vlammend en knetterend naar den kop van het monster. Een oogenblik zag zij kleine, boosaardige oogjes en een open bek met witte tanden. Toen verdween de groote kop.

Ietwat gerustgesteld door de ontdekking, dat het monster zich liet afschrikken door het ontvlammen van een paar lucifers, zocht ze op den tast haar bank weer op en telde op het gevoel na hoeveel van die zwakke wapens er nog in het doosje zaten. Zij had er nog maar zes en zij begon er al spijt van te krijgen, dat zij de overige zoo roekeloos had opgebruikt. Zij begreep zeer goed, dat die beer zich met geen mogelijkheid door het raam kon wringen. Waarom zou ze hem dan niet het pleziertje gunnen om naar haar te kijken als hij daar lust in had? Misschien zou hem dat bezighouden. De gedachte kwam in haar op, dat ze eigenlijk blij moest zijn, dat de beer zoo groot was. Zijn kop alleen was al zoo groot als het heele raamkozijn. Zij zou de overgebleven lucifers zuinig bewaren.

Wel meer dan tien minuten lang gebeurde er niets, ofschoon haar scherp luisterende ooren soms voorzichtig snuiven hoor-

den aan den buitenkant der blokwoning, alsof de vijand op verkenning uit was en naar een zwakke plek in haar vesting zocht. Zij glimlachte minachtend in het duister, want ze kende de sterkte van die uit palen opgetrokken muren. Toen verstijfde haar gelaat plotseling en bleef zij onbewegelijk zitten, terwijl ze beide handen om den rand der bank klemde. De deur had weer gekraakt en gepiept onder het gewicht van een zwaar lichaam, dat er tegen aan duwde.

Toen volgde een krassend geluid, het scheuren van ijzeren klauwen, hetgeen haar vertelde, dat het beest op zijn achterpooten tegen de deur aan stond. De geweldige pooten schenen onderzoekend rond te tasten. Zij voelde het bloed in haar aderen stollen. Zij hoorde de zware klink met een knap omhoog gaan.

De deur zwaaide langzaam open.

Zij had een gevoel alsof zij in een nachtmerrie worstelde. Met een half gesmoorden kreet sprong zij recht op de deur toe. Zij kreeg het waanzinnige idee het monster de deur voor den neus dicht te smijten en met haar zwakke krachten den druk van het groote beest te weerstaan. Doch toen zij er heen ijde, struikelde zij over een der einden kachelpijp. Zij viel languit op den grond en de kachelpijp rolde over den vloer, met geweldig geraas over de andere pijpen heen rollend.

Gedurende een eindeloos lijkend oogenblik bleef zij plat op haar gezicht op den grond liggen, telkens verwachting, dat een reusachtige poot op haar nek zou neerdalen, zooals een kattepoot op een muis neervalt. Doch er gebeurde niets. Eindelijk waagde zij het haar hoofd op te heffen. De deur stond wijd open en de opening was geheel vrij. Zoowat op tien voet afstand, aan den rand van den weg stond de beer besluiteloos rond te kijken. Hij was zelf verschrikt door het plotseling openvallen van de deur en dorst niet naar binnen gaan, uit vrees dat het een val was. Ook het wilde gerammel der kachelpijpen had hem angst aangejaagd en hij was achteruit geloopt om over dat alles na te denken. Met een sprong had het meisje de deur bereikt en ze met een slag dicht gegooid.

De vraag was nu hoe zij de klink zóó kon vastmaken, dat die niet meer van buiten af kon worden opgelicht. Zij stak nog een der kostbare lucifers aan, onderzocht hoe het mekanië werkte en zocht gejaagd naar een stukje hout, dat zij er tusschen kon duwen. Zij vond niets dat dienst kon doen. Zij probeerde een strook van haar onderrok af te scheuren om ze daarmee vast te binden, maar al haar ondergoed was van solide maaksel en wou niet scheuren. Opnieuw hoorde zij den beer buiten rondscharrelen. Zij hoorde zijn ademhaling pal bij de deur. Wannopig stak zij een paar vingers in de ruimte boven de klink, zoodat ze niet omhoog kon. Toen trok zij met de andere hand een schoen en een kous uit. De kous was juist wat ze noodig had en binnen een minuut had zij de klink vastgebonden.

De klink zat nog maar juist vast, toen het gewicht van den beer opnieuw tegen de deur drukte. Uit het zware, tastende gekras kon het meisje opmaken, dat haar vijand probeerde zijn kunststuk van den vorigen keer te herhalen. Doch hiervoor voelde ze tenminste geen angst meer. Zij wist, dat de deur niet meer van buiten af geopend kon worden. Zij kon bijna lachen van tevredenheid, terwijl ze op den tast den weg terugzocht naar haar bank.

Doch haar tevredenheid was van korten duur. De deur ging steeds luider kraken. Het was duidelijk, dat de beer — nu hij eenmaal wist, dat dit een mogelijke weg naar binnen was — vastbesloten was er tot het uiterste zijn best op te doen. Het meisje sprong op. Zij hoorde hoe de schroeven van een scharnier met een onheilspellend scheurend geluid begonnen los te werken. Nu was ten slotte de crisis waarlijk en onherroepelijk gekomen. En tot haar verbazing was zij minder beangst dan tevoren. De paniekstemming was volkomen verdwenen. Zij had weinig hoop op redding, maar haar verstand werkte kalm en helder. Zij liep bedaard naar de gearsten kachel en bleef daar, met den lucifer in de hand, staan gereed om het stapeltje dorre twijgen in brand te steken.

De deur piepte en kraakte. Toen scheurde het bovenste scharnier uit de post en viel de deur binnenwaarts, zoodat een breede strook van flauw licht naar binnen drong. Gedurende eenige minuten hield alle geluid op, alsof de beer zich voorzichtig teruggetrokken had om het resultaat van zijn werk te overzien. Toen kwam hij met grooter vertrouwen terug. Onder zijn gewicht bezweek de deur, maar langzaam, met het

geluid van barstend hout en brekend ijzer. Op het oogenblik dat ze viel, streek het meisje den lucifer aan en stak den brand in het dorre goedje.

De beer bleef in de deuropening achterdochtig staan kijken naar het kleine blauwe vlammetje van den nauwelijks brandenden lucifer. Doch na enkele seconden rende hij woest vooruit, woedend omdat hij zoo lang op zijn prooi had moeten wachten. Het meisje gleed weg achter de kachel. En juist toen de beer de plek bereikte waar zij zooeven had gestaan, begonnen de dennetwijgen te knetteren en sprongen de vlammen pal voor zijn snoet omhoog. Met een luid verontwaardigd en verschrikt „woe-oef” deinsde hij achteruit, draaide om, rende naar buiten en verdween.

Binnen enkele minuten was de hut vol van vonken en rossige rook. Het meisje liep naar de deur en keek uit. Zij voelde haar hart bonzen. Daar zat de beer, een paar stappen verder den weg op, rustig op zijn achterdeelen te wachten. Hij had al meer kampvuren gezien en hij wachtte af tot dit uitgebrand zou zijn.

Sissy Bembridge wist, dat dit zoo dadelijk zou gebeuren en dan — dan had ze haar laatste troef uitgespeeld. Ze wong haar handen, doch haar pas verkregen zelfbeheersching maakte het haar onmogelijk te gelooven, dat het einde werkelijk al gekomen kon zijn. Het was ongelooflijk dat zij over enkele minuten een levenloos, afschuwelijk, vormloos ding kon worden onder die vernielende klauwen. Neen, er moest iets te doen zijn — er was iets te doen, als zij maar op de gedachte kon komen.

En toen kwam het idee.

In het eerste oogenblik vond ze dat zoo gedurfd, zoo buitensporig, zoo fantastisch, dat zij het als al te dwaas verwierp. Doch bij eenig nadenken kreeg zij de overtuiging, dat het niet slechts het eenige was, dat haar te doen stond, maar ook dat het uitvoerbaar was en dat zij er bijna zeker het verlangde resultaat mee zou bereiken. Doch dan had ze geen oogenblik te verliezen.

Een der einden kachelpijp grijpend, gebruikte zij den rand als schep en droeg daarin een gedeelte van de brandende takken naar de deuropening. Hier stak zij weloverwogen den brand in het droge houtwerk, waarna zij door blazen en wuiven de zwakke, opschietende vlammetjes aanwakkerde. Zij voedde ze met een handjevol dunne takken, die ze uit een andere kooi had bijeengeschaapt, tot ze zag, dat ze zeker door zouden branden. Toen stak ze, met behulp van haar kachelpijp-schep een tweede brandje aan in den versten hoek van de hut en een derde in de bovenste kooi. Toen ze er zeker van was, dat ze alle drie flink opvlamden, haalde zij haar kous van de gebroken klink af, bedekte haar blooten voet weer en legde haar pakje veilig buiten de deur. Toen keek zij naar den beer, die een klein eindje op den weg op zijn hurken zat en lachte hem uit. Eindelijk was ze hem dan toch te slim af geweest. Zij sprong door de deuropening heen — die nu aan één kant al flink brandde — en sleurde de zware bank naar buiten, zoodat ze iets droogs had om op te zitten, terwijl zij keek naar den te verwachten brand.

Zij had berekend — en zij wist dat die berekening niet kon falen — dat de hut — een stevig bouwsel van zware boomstammen — den heelen nacht fel door zou blijven branden en den beer ten slotte beangst op de vlucht zou jagen. Zouden de vlammen, tegen alle verwachting in, uitdooven vóór het daglicht ten volle was aangebroken, dan zou zij met de brandende overblijfselen een kring van kleine vuurtjes kunnen vormen. En zij was er van overtuigd, dat haar vijand bij daglicht den aanval niet zou durven hervatten.

Na tien minuten stond het dak in brand en het duurde niet lang of de vlammen schoten loeiend omhoog. Honderden ellen in den omtrek waren de bosschen rood gekleurd, de plassen op den weg schitterden als gepolijst koper en de beer was nergens meer te zien. Sissy trok haar bank en pakje nog verder weg en ging filosofisch haar natte voetjes drogen. De reactie na haar angst en de bevrediging over haar triomf maakten haar zoo opgewonden, dat zij haar ongerustheid zoolvel als haar vermoeienis vergat. Zij voelde zich warm en rustig worden en ten slotte maakte zij haar pakje open, en haalde er een stapeltje sandwiches uit, die ze lekker oppeuzelde.

Juist toen zij de kruimels van haar schoot veegde, hoorde zij stemmen en trappende, water-spattende hoeven. Zij sprong op. Drie houtvlotterers verschenen in den lichtkring en trokken verbaasd de teugels aan toen zij haar gewaar werden. „Sissy

— Bembridge — jij hier!” riep de voorste, van zijn ongezadeld paard springend.

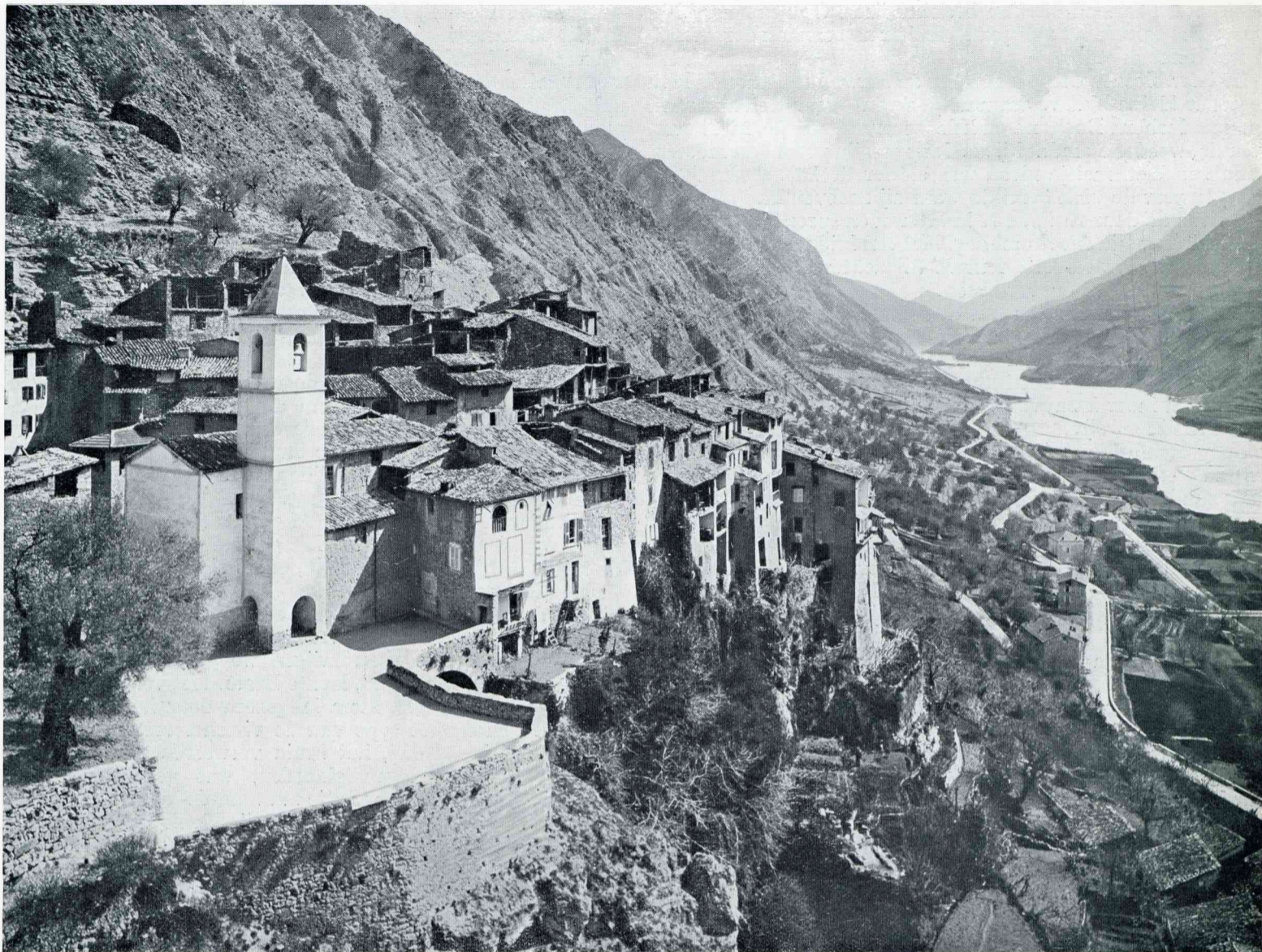
Het meisje snelde hem tegemoet. „O, Mike”, riep zij uit, weenend en lachend tegelijk, terwijl zij hem bij den arm pakte, „ik moest het wel doen! De beer kreeg mij bijna te pakken! Breng me naar moeder! gauw! Ik ben zóó moe”.

Op de „grootte vaart”

DOOR WILLEM STUMPF

EEN ZEEDORP-DRAMA

BLADSTIL, een strakke azuurblauwe hemel, waarin langzaam kleine donzige witte wolkjes luchtig wegdreven, de zee, vaal groen, lag onbewogen, spiegeld, met flauwe rimpeling aan den einder waartegen zich de donkere silhouet van een stoomschip scherp afteekende. Op het breede strand hingen de kleurige vlaggen slap langs de hooge masten en om de gerijde stoelen en badwagentjes bewoog zich in schelle vroolijke kleuren een bezige menigte. Ik zat op het vaste bankje op het duinpad, waar ik op dit uur van den dag altijd gezelschap kreeg van 'n paar oude varensgezellen uit het gesticht en van visscherslui die buiten dienst waren. In de drukke dagen van het badseizoen zaten wij hier rustig, buiten het gewoel en geroezemoes van de bonte menigte. Klaas Pronk, die thuis lag, had tegen zijn kameraad Bart Peters en ouwe Tinus van 't gesticht zitten klagen dat het tegenwoordig met de visscherij ook al „niks gedaen was” toen 'n klein vrouwtje het duinpad op kwam. „Sytje”; zei Klaas, „nou krijgen we gezelschap”. „En 'n potje met leugentjes ook”, lachte Bram. Het vrouwtje knikte ons vriendelijk toe en klom langzaam door het mulle zand naar onze bank: het type van de visschersvrouwen hier, in de dagelijksche kleedij, het bruin verweerde gelaat, waarin 'n paar donkere oogen glansden, was gedekt met een hagelwit hulletje. „Zoo Sytje . . . an-de-kuier?” vroeg er een uit ons groepje. „Dag mannen”, klonk het vriendelijk terug. Ik kreeg een speciaal knikje. „Ken je meneer hier niet?” vroeg Bart. Het vrouwtje keek mij met haar heldere oogen scherp aan. „Wel bekend maar niet gekend”, zei zij toen het bestudeeren was afgelopen. „Ga er even bij zitten, moeder”, noodde Klaas. „Eventjes maar, ik heb niet veel tijd”, antwoordde Sytje toen zij naast mij op het bankje schoof. „Hebben jullie 't al gehoord? Ik heb vorige week tijding gehad! Ze zijn weer gepraaid. Alles wel aan boord”. „Dat is 'n beste boodschap”, meende ik. „Is de baas er weer op uit?” „Met mijn twee jongens, meneer”, zei het vrouwtje. „Op de grootte vaart”. Ouwe Tinus gaf mij 'n duwtje tegen mijn schouder, toen ik hem aankeek, maakte hij een handgebaar en gaf mij 'n knipoogje. De twee kameraads keken strak, onbewogen naar de rustige zee. „Ze zijn al lang weg, meneer”, begon Sytje. „Op de grootte vaart! En de grootte vaart duurt lang, heel lang”. „Dat weet meneer wel”, zei Tinus bedaard, „En lang? lang? kom nou, Sytje! Weet je wel hoelang ik eens weggeweest ben? Krek tien jaar, op-de-kop-af tien jaar! Nou dan! jouw Gerrit is nog geen twee jaar met de jongens weg! Dat is wat aars dan tien jaar! Je kreeg toch goed bericht van het kantoor? Nou dan, meidief, dat is toch de hoofdzaak”. „Ja, je moet geduld hebben, vrouw Peters”, zei Bart „Gepraaid en alles wel aan boord! Wat wou je nou nog meer. En Gerrit stuurt je toch trouw je centen ook!” Sytje knikte stilzwijgend, diepte uit een zwarten zak, die aan haar arm bengelde, breiwerk op en begon bedrijvig de naalden te bewegen. „Altijd nog maar vlijtig, Sytje?” vroeg Klaas. „Dat moet wel”, zei Sytje opgeruimd, „als mijn volk straks thuis komt zal er wel niet veel meer heel zijn! Ik heb al 'n la vol met kousen. En al drie dikke truien klaar ook”. „Nou kijk's an”, lachte ouwe Tinus. „Daar zal je ze plezier mee doen Zorg jij maar moeder, dat de boel bij mekaar in orde blijft”. „Daar zal 't niet aan mankeeren Tinus nou mannen, mijn potje moet over ik ga er maar weer van door tot ziens En als jullie soms wat mocht hooren, dan loop je wel even bij me aan Dag meneer”. „Dag Sytje. En behouden thuiskomst”, wenschte ik. Het vrouwtje keek mij strak aan, stak mij haar gerimpelde hand toe. „Je wordt bedankt meneer, dat is 'n beste wensch. Wij visschersvrouwen zitten maar altijd op dat eene te wachten. Behouden en thuis”. Daar heb je waarachtig al de logger van Piet Molenaar”, riep Bart onnoodig hard en wees op een schip dat kort onder den wal zichtbaar was. „Dan ga ik gauw waarschuwen”, riep Sytje verheugd en blij. (Vervolg en slot op bladz. 491)

TOUËT-DE-BEUIL TEGEN DE HELLING VAN DE VALLEÉ DU VAR

„IO SON CONTE DI BOGLIO . . .”

DOOR THÉO DE VEER

„Io son conte di Boglio,
Che faccio quel che voglio”¹⁾
(devies van Annibal Grimaldi, Heer van Beuil)

IN een van de meest eenzame en wilde gedeelten van het grootte bergland dat zich achter Nice tot ver over de Italiaansche grens uitstrekt, stond eens, eeuwen terug, omringd door de grauwe huisjes van een nietig, arm dorp, een sterk, trotsch, feodaal kasteel, — het kasteel der Grimaldi's, der „conti di Boglio” ofwel graven van Beuil. Vazallen van den machtigen hertog van Savoye, leefden de bewoners van dezen adellijken burcht hoog in het gebergte er op grootsche en royale wijze van hetgeen hen hunne uitgestrekte domeinen opbrachten. En . . . van hetgeen van tijd tot tijd een verovering, gemaakt ten koste van den een of anderen naburigen seigneur, hun nog daarenboven opleverde. Want ziet, tot de bijzonder „rustige” edelen en vazallen behoorden de Grimaldi's nu eenmaal niet. Integendeel, over 't algemeen waren zij woelig en twistziek en zeer belust op avontuur, de doorluchtige „conti di Boglio”. Hetgeen, bij enkelen gepaard aan een sterke liefde voor intriges, dan ook meer dan eens dramatische gevolgen voor hen met zich sleepte. Zoo bijvoorbeeld viel, in 1508, Georges Grimaldi, bij een van de belegeringen van zijn kasteel, onder het mes van zijn door den vijand omgekochten barbier, zoo vond, jaren later, in zijn kasteel te Entrevaux, een andere graaf van Beuil den dood onder den dolk van een, door een zijner tegenstanders omgekochten „valet de chambre”, en werd in 1621 Annibal Grimaldi in zijn kasteel bij (het tegenwoordige) Tourrette-du-Château door betaalde handlangers gewurgd. Daarbij, . . . hoe vele malen wel niet moesten de „conti di Boglio” in hun afelegen en wilde bergstreek hardhandig

door de troepen van den hertog van Savoye tot rede worden gebracht! Want herhaaldelijk zochten de strijd lustige graven van Beuil zich aan diens oppermachtige suzeriniteit te onttrekken. Zonder daarin evenwel ooit te slagen. En zoo was dan in den aanvang der zeventiende eeuw, onder den hertog Charles-Emmanuel van Savoye, Annibal Grimaldi „noble seigneur” van het graafschap Beuil. Alwaar hij, omgeven door een gansche hofhouding, het grootste gedeelte van het jaar op zijn verafgelegen, veilig beschut kasteel in de bergen doorbracht, en alleen 's winters zijn versterkt „castel” bij Tourrette-du-Château bewoonde, of in het weelderig ingerichte, voorvaderlijke slot bij Villars-du-Var — beneden, in de vallei — verblijf hield. Want, als zijnde zeer „aanzienlijke” edelen, beschikten de „conti di Boglio” over verscheidene kasteelen in hun seigneurie. Burchten, waarvan in het bijzonder het — op 'n kleine vijftig kilometers van Nice gelegen — door prachtige tuinen en terrassen omringde slot bij Villars-du-Var, met zijn luxueus beschilderde zalen en galerijen en zijn kostbaar meubilair een ieders bewondering wekte. In dit laatste vonden dan ook in den regel de statige banketten en de luisterrijke feesten plaats waarop de graven van Beuil hunne vrienden en hunne bondgenooten, alsmede nu en dan de afgezanten van vreemde hoven plachten te onthalen. Zoo onder anderen ook de somptueuze gala's en festijnen in het jaar 1618 door Annibal Grimaldi gegeven ter eere van het huwelijk van zijn dochter Marguerite met „comte” Charles de Grusso, „maréchal de camps et armées du roy Louis XIII”, en . . . aartsvijand van hertog Charles-Emmanuel. Met het oog op welke alliantie graaf Annibal, naar het verluidt, het hertogelijk wapen van Savoye dan ook van boven zijn slotpoort had laten weghouwen, om in de plaats daarvan in kloeke letters zijn eigen,

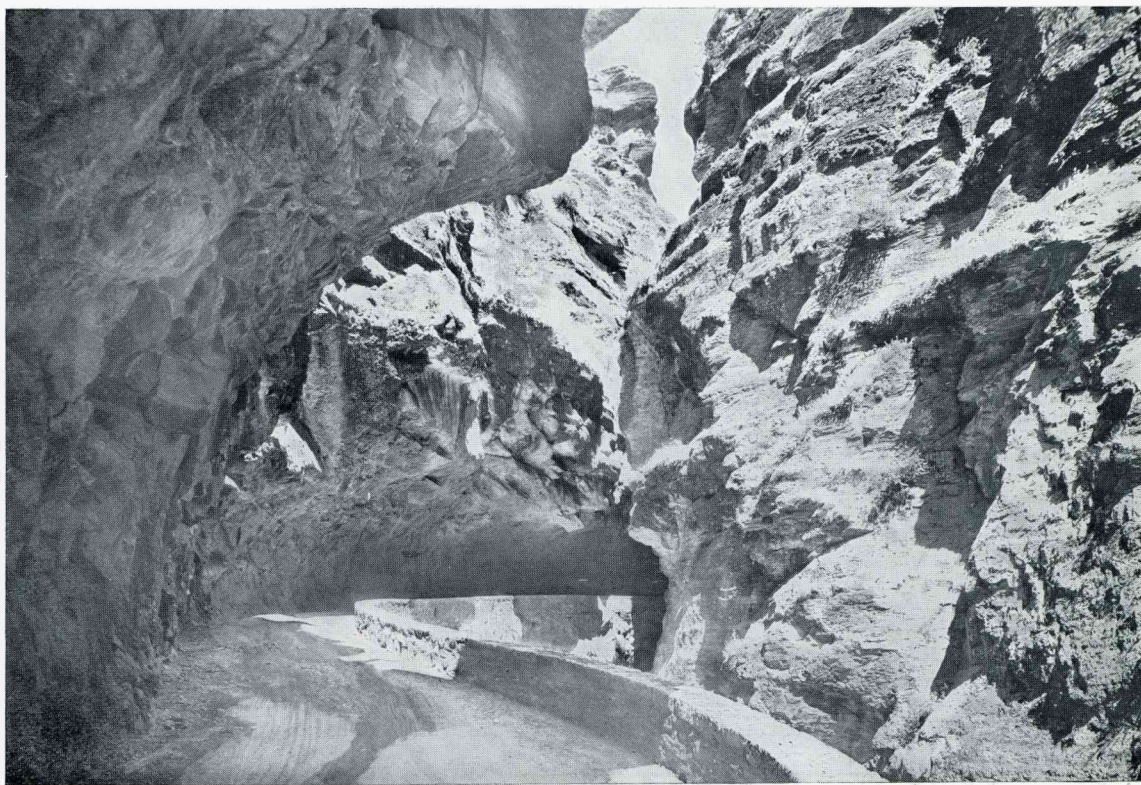
¹⁾ „Ik ben graaf van Beuil, ik doe wat ik wil.”

DE GORGES DE DALUIS IN HET VOORMALIG GRAAFSCHAP BEUIL

niet weinig vermetel devies: „Io son conte di Boglio, che faccio quel che voglio”, of te wel: „Ik ben graaf van Beuil, ik doe wat ik wil”, te doen beitelten. ☒ En inderdaad, meestentijds „deed hij dan ook wat hij wilde”, deze „noble seigneur” van Beuil. Hoogmoedig, eerzuchtig, twistziek en — gelijk vele zijner doorluchtige voorzaten — zeer op intrigeeren belust, kende hij derhalve maar zelden vrede en rust in zijn graafschap. „Che faccio quel che voglio” Tot hij zelfs in zijn buitensporige vermetelheid en zucht naar soevereiniteit, op een onzaligen dag ook met zijn leenheer, met den onverzettelijken hertog Charles-Emmanuel van Savoye den strijd durfde aan te binden. Met het doel zich en de zijnen ditmaal ééns voor al aan diens machtig zeggenschap te onttrekken. Een strijd — dezen keer — op leven en dood. Waarbij hij, om volkomen te slagen, evenwel op den krachtigen steun van den „roy de France” hoopte te mogen rekenen, welke hulp hem dan ten slotte door den koning ook niet werd ontzegd. Integendeel, in een officieele missive van „Louis XIII, Roy de France” aan: „Nostre très cher et bien aymé Annibal Grimaldi, comte et souverain seigneur de Beuil, de la vallée de Massoins, etc., etc.” lezen wij dat deze vorst den strijdlustigen „conte di Boglio” zelfs plechtig beloofde hem voor altijd onder zijn hooge bescherming te zullen nemen. Immers daarin staat toch: „Nous avons dit et déclaré, et par cestuy nostre édict

perpétuel et irrévocable, disons et déclarons que nous avons pris, mis et reçu, prenons, mettons et recevons, en nostre protection, et de nos successeurs Roys, et Couronne de France, dès maintenant et à perpétuité, le dict sieur Comte de Beuil, avec sa femme, famille et ses descendants et successeurs, biens, terres, seigneuries, villes et places fortes Promettons en foy et parole de Roy de les maintenir et les conserver de tous nos pouvoirs et moyens sous nostre dicte protection et de nos dicts successeurs en tous leurs dicts biens, droits de souveraineté, dignités, honneurs, prérogatives

BERGWEG NAAR BEUIL

et privilèges quelconques et les garder et défendre de toutes injures, oppressions et actes d'hostilité envers tous et contre tous, sans nul excepter". ☒ „Promettons en foy et parole de Roy de les maintenir sous nostre dicte protection". . . . Helaas! een belofte deze, waaraan — trots „foy" en „parole" — de „Roy de France" zich echter maar een betrekkelijk korten tijd zou houden. Want ziet, nog geen twee jaar later, in 1620, behaagde het Louis XIII zich weer met hertog Charles-Emmanuel van Savoye te verzoenen. En wel onder plechtige toezegging zich voortaan in den strijd tusschen dezen en graaf Annibal Grimaldi zorgvuldig van elke inmenging te zullen onthouden. Zonder eenigen bondgenoot of ook maar den minsten steun, . . . door zijn strengen leenheer als rebel en verrader beschouwd, . . . en op diens hoog verlangen dientengevolge door den Senaat van Nice bij verstek ter dood veroordeeld, . . . bleef dus den te driesten en onberaden „conte di Boglio" niet anders nu over dan te beproeven zich met zijn kleine schare zoo goed en zoo lang als maar mogelijk tegen de huurlingen van zijn hertog te verdedigen. Hetgeen graaf Annibal, door zich met de zijnen in een van de wildste en meest ontoegankelijke gedeelten van zijn seigneurie terug te trekken, dan ook deed. Waarbij hij zich ten slotte het veiligste achte in zijn door diepe afgronden omgeven, versterkt bergkasteel bij (het tegenwoordige) Tourrette-du-Château; een burcht, waarvan een vierhonderdtal soldeniers en een hopman — Rossignolo genaamd — de verdediging op zich hadden genomen. En zoo sloegen, in den killen, mistigen naherfst van 1620, de troepen van den hertog van Savoye dan dus het beleg om dit eenzaam gelegen bergslot, legerden zij zich in grooten getale rond dit oude, zoo duchtig versterkte, feodale „castel". Een „castel" dat, bij menschenheugenis, nog nimmer door geweld van wapenen had kunnen genomen worden. En dat dan stellig ook „dezen" keer onbepaald weerstand zou hebben blijven bieden wanneer niet ongelukkigterwijs Annibal's soldaten zich ten langen leste door den vijand hadden laten omkopen. ☒ Want om de kracht van zijn tegenstander te breken, liet Charles-Emmanuel het oude, beproefde middel der leenheeren van Savoye — te weten: listige omkooprij naast bedreiging — deze maal geenszins ongebruikt. En weldra begon de belegerde graaf van Beuil dan ook al te bemerken dat hier en daar vrees en kwaadwilligheid bezig waren zich van zijne soldeniers meester te maken. Sommigen vingen aan te mopperen over het ongelijke van den strijd, . . . anderen vonden het nutteloos zich nog langer te verweren, . . . terwijl weer anderen begonnen te pruttelen over de gevaren waaraan zij dagelijks waren blootgesteld, . . . en zoo voort. Tot op een dag eindelijk ook hun hopman Rossignolo — door een handigen verspieder ten slotte daartoe omgekocht — den „conte di Boglio" ontrouw werd en dezen kortweg deed weten dat hij

niet langer meer voor hem wenschte te vechten en dat diensvolgens het moment van overgave van den burcht nabij was. Arme graaf Annibal! . . . Nòg poogde hij zijne huurlingen moed in te spreken en hen van gedachte te doen veranderen. Tevergeefs evenwel. Zijn zoo veilig, versterkt bergkasteel was een val voor hem geworden waaruit ontsnappen niet meer mogelijk was. Een val, waarin hem het ergste thans stond te wachten. Want op genade van zijn vijand viel ditmaal in geen geval te rekenen. Echter, . . . Annibal Grimaldi's hoop op hulp van buitenaf had hem nog niet geheel en al verlaten. Immers, had niet zijn schoonzoon, graaf Charles de Grusso, hem door een geheimen boodschapper bericht gezonden dat hij met een sterke bevrijdingsmacht naar Tourrette op weg was? Men kon dus nooit weten of misschien niet reeds binnen een paar dagen het beleg van zijn slot zou zijn opgeheven. Hetgeen Rossignolo en zijn soldeniers ten langen laatste dan ook nog weer deed besluiten hunnen seigneur, op diens uiterst verzoek, nog tweemaal vier-en-twintig uur te geven om te zien of de beloofde hulp inderdaad kwam opdagen. Evenwel onder voorwaarde

dat bij het uitblijven daarvan, de poorten van het kasteel onverwijld zouden worden geopend en men zich aan den vijand zou overgeven. Hetgeen graaf Annibal ten slotte beloofde — ja! noodgedrongen, ten slotte wel beloven moest. ☒ Twee dagen van spannend wachten, van angstig verlangend uitzien naar de toegezegde hulp, naar verlossing . . .

Twee dagen van nerveus waken, van onrustig spieden hoog van de tinnen van het belegerde slot . . . Evenwel tevergeefs! Geen enkele bevriende troepenmacht kwam opdagen, niemand kwam ter zijner bevrijding. Geen uitkomst was meer mogelijk, de „conte di Boglio" moest zich overgeven. Dus beval hij ten laatste dan ook de ophaalbrug neer te laten, en gaf hij Rossignolo order de poort van het kasteel te doen openen. Waarop Badat, de vijandelijke bevelhebber, met zijn Savoysche soldaten oogenblikkelijk het grafelijke slot binnendrong. Alwaar „comte" Annibal hen in de groote ridderzaal kalm en gelaten wachtte. Nadat hem daar door Badat het door den senaat van Nice over hem uitgesproken doodvonnis was voorgelezen, deed deze bevelhebber hem vervolgens weten dat hij van hertog Charles-Emmanuel het uitdrukkelijk bevel had gekregen hem die straf tevens onmiddellijk te doen ondergaan. Waartegen graaf Annibal, onder plechtige verklaring van bij machte te zijn zich tegenover zijn

suzerein te justificeeren, nog een oogenblik trachtte zich te verzetten. Nochtans zonder ook maar het minste gunstig gevolg ditmaal. Luidde immers 's hertogen bevel niet dat de opstandige seigneur van Beuil de straf waartoe hij was veroordeeld, „zonder vertraging" moest ondergaan? Dus gaf Badat hem dan een klein uur nog om zich voor te bereiden. Waarna onverbiddelijk het doodvonnis aan hem zou worden voltrokken, dat wil zeggen: waarna hij, door speciaal

Foto Moerheim

HERFSTKLEUREN. CORNUS SANGUINEA

Foto Moerheim

HERFSTKLEUREN. GELE EN BRUINE HELENIUMS MET ÉÉNJARIGE ZONNEBLOEMEN, LIJSTERBESSEN, ENZ. VEREENIGD TOT EEN WEELDE VAN NAJAARSTINTEN

HERFSTKLEUREN

DOOR MIEN RUYS

DE winter in ons land is wel heel lang en grauw en troosteloos; bovenal zoo kleurloos. Weken achtereen is onze wereld gehuld in een grijs waas, dat alle kleuren opslokt. Maar voor we in deze periode onderduiken, worden we verheugd door een korte, maar zeldzaam felle kleurenweelde. Het is alsof de heele aarde in brand staat om ons tot ver in den winter te verwarmen met zijn gloed. De boomen zijn goud en rood en geel, de lucht zoo ijl en het water zoo diep en doorzichtig en alles staat zoo heel stil, zooals we 't in de zomer haast niet kennen. Een groote rust ligt over het land, alleen onderbroken door de vogels. 's Avonds vergaderen spreuwen in dichte massa's en verzamelen voor het vertrek. De Kieviten zijn nog onrustiger dan gewoonlijk; ze zwenken wild en stuurlaag laag boven den grond, schieten plotseling omhoog en hun rusteloze roep, vol eeuwige onbevredigdheid, verbreekt de stilte. Ook in den tuin is alles anders geworden. Het donkere en wat doffe groen van de heesters en boomen, dat een rustigen achtergrond vormde voor de bloemen, is, inplaats van slechts achtergrond te zijn, opeens op den voorgrond getreden. *Cercidiphyllum japonicum*, een japansche heester, die ook als stamboom gekweekt wordt, staat plotseling in lichte laaie. Wat in den zomer een onbelangrijke grove dekheester was, *Cornus sanguinea*, is nu opeens een wonder van kleurschakeering geworden, tegen roode stengels en goudgele bladen steken de lichte bessen duidelijk af. Ook de vroegbloeiende *Ribes* wordt rood in het najaar, evenals de sierlijke *Stephanandra* en de bekende Geldersche roos. Maar het is niet het blad alleen wat dezen laten gloed geeft; in de meeste gevallen zijn het de vruchten, die zoo sterk de aandacht trekken. In de eerste plaats denken we dan aan de bottelrozen. Behalve de bekende *Rosa rugosa*, waarvan de bottels voor jam gebruikt worden, zijn er nog ontelbare soorten in de meest uiteenlopende vormen en kleuren. Tot de mooiste behoort zeker *Rosa Moyesi*, die in den zomer bloeit met donker fluweel-roode bloemen, om later

Foto Moerheim

HERFSTKLEUREN. *PHYTOLACCA DECANDRA*

daartoe uit Nice ontboden Turksche slaven, zou worden gewurgd, en zijn lijk — als afschrikwekkend voorbeeld — buiten den hoogsten toren van het slot, aan de voeten zou worden opgehangen. Want gezien Annibal Grimaldi meermalen op snoevenden toon te kennen had gegeven liever door de handen van een Turk te willen sterven, dan zich ooit aan het gezag van zijn leenheer te onderwerpen, had hertog Charles-Emmanuel gemeend hem „die” wijze van sterven dan ook thans niet te moeten onthouden. En zoo dus vond dan — slachtoffer van zijn eerezucht en van zijn vermetelheid, en van zijn te groot vertrouwen in het parool van den „roy de France” — op 9 Januari van het jaar 1621, de vier-en-zestigjarige „conte Annibal di Boglio”, vastgebonden in zijn armstoel, het wurgkoord om den hals gesnoerd, den dood in zijn afgelegene bergkasteel bij Tourrette-du-Château. Dus was de hertog van Savoye dan nu weer in het bezit van het graafschap Beuil. Alsmede van alle eigendommen der Grimaldi's . . . Eigendommen waartoe, naast den door weelderige terrassen en tuinen omgeven burcht bij Villars-du-Var, de monumentale kasteelen van Beuil, van Levens, en van Tourrette behoorden. Doch . . . daarmede was Charles-Emmanuel nog niet geheel en al tevreden. Want ziet, zoo lang als die duchtig versterkte kasteelen daar in zijn seigneurie nog bleven bestaan, was er altijd kans op dat een Grimaldi zich er op een goeden dag toch nog weer meester van maakte. En dat wenschte de hertog boven alles te voorkomen. Nadat hij eerst nog den zoon van zijn overwonnen vijand, — den naar Provence gevluchten baron de Laval, — te Nice in effigie had doen verbranden, nam Charles-Emmanuel dan ook ten slotte het besluit de feodale burchten van Beuil, van Levens, en van Tourrette-du-Château te doen vernietigen, en het somptueuze kasteel bij Villars-du-Var, ter belooning voor bewezen diensten, aan den markies de Dogliani te schenken. Hetgeen daarop ook onverwijld gebeurde. Annibal's drie trotsche bergkasteelen werden met den grond gelijk gemaakt, en zijn grafelijke burcht bij Villars aan den genoemden markies ten geschenke gegeven. En zie daar waarom wij in de voormalige seigneurie der Grimaldi's heden ten dage dan ook — jammer! — zoo weinig maar over vinden uit den tijd van den te vermetelen „conte di Boglio”.

Foto Moerheim

HERFSTKLEUREN. *CALLICARPA GIRALDIANA*

prachtig gevormde oranje-roode bottels te krijgen. Rosa setipoda heeft weer heel anders gevormde bottels, veel langer dan bij de meeste soorten en van een prachtige felroode kleur. Ook de wilde appel is belangrijk om zijn mooie vruchten, vooral de Malus Eleyi valt op, die behalve zijn extra groote vrucht een mooie, losse groeiwijze heeft. Chaenomeles of Pirus japonica behoort tot de kweeën en krijgt grappige, helgele vruchten, zoo groot als een appel. Een enkele tak vol met deze vruchten in een modern interieur is een bijzondere versiering. Weinig bekend is de Chineesche heester Callicarpa Giraldiviana. De stengels zijn dicht bezet met felgekleurde, paarse bessen, die precies op kralen lijken en grappig afsteken tegen het geelverkleurde blad. Phytolacca decandra is een grove, heesterachtige vaste plant, die in het najaar de aandacht trekt door zware, op bramen lijkende vruchten. Er is nu zooveel wat ons opvalt door zijn kleurenrijkdom, alles wil meedoen, niets blijft achter, zelfs de gewoonste heester wordt opeens een wonder van schoonheid. Heele duinpannen zijn oranje gekleurd door den Duindoorn, tot diep in den winter. Honderden Berberissen en Cotoneasters, de een nog grilliger van vorm dan de ander, dringen zich aan ons op.

Eenig van vorm zijn de takken van Cotoneaster Nan Shan; laagblijvend, steekt onverwachts een elegant gebogen tak omhoog, dicht bezet met groote, roode bessen. Cotoneaster salicifolia is zeker een van de mooiste groenblijvende soorten; hoogwordend met prachtige hangende takken blijven deze maanden lang bezet met heele trossen kleine, vuurroode besjes, een onmisbare soort in iederen tuin. Op een warme, beschutte plek is de heele Zuidmuur bedekt met de oranje bessen van den Vuurdoorn. Vooral in Engeland komt deze heel veel voor, maar ook in ons klimaat is het een dankbare klimplant wanneer er een zonnige plaats voor wordt uitgezocht. Er heerscht nu een overvloed van kleur in de natuur en in onzen tuin, waarbij al het kleine in het niet valt. We moeten dus groote groepen maken van alles, ook van de vaste planten die hier en daar nog bloeien. Hooge gele en bruine Heleniums, zware bossen Asters; 't meeste vallen ons nu op de groote fel-oranje Vuurpijlen; niet de iets vroeger bloeiende tweekleurige, maar de vlammende effen „Kniphofia the Rocket”. „Red hot poker”, zooals de Engelschen hem noemen, en wat woordelijk de vreemde kleur weergeeft. Terwijl wit in den tuin vaak te koud en in 't oogspringend is, geeft het nu een wondere bekoring tusschen al die vlammende tinten. Iets zuiverders dan de witte kelken van japonsche Anemonen is moeilijk denkbaar in het stille herfstlicht. Alles bloeit nog even op. Laten we 't vasthouden en in ons opdrinken om er nog heel lang van te kunnen leven tot diep in den winter, wanneer alles om ons heen al grauw en troosteloos is.

Foto Moerheim

HERFSTKLEUREN. ASTERS IN EEN KEULSCHEN POT

DE BELOFTE

DOOR TANTE VAN TOENTERTIJD

VAN jongens weet ik niet veel — ik zie er maar weinig. — Wat antwoorden de tegenwoordige jongetjes op de vraag: wat ze worden willen? Zeggen ze: „chauffeur”, of is dat óók ouderwetsch, en is het nieuwe ideaal: „oceanvlieger”? In mijn tijd aarzelden broertjes en neefjes geen seconde: „koetsier!” wilden ze wezen. Ons, meisjes, werd het toen nog niet gevraagd — om het „recht” ons eigen brood te verdienen kampten we pas later. In

ons hart wisten we wel wat we worden wilden: moeder van snoezige meisjes in roze jurkjes, — neen, jongens waren 't niet vaak (en zijn 't ook niet geworden!). Zelf koetsier begeerden wij niet te zijn. Wel vaak uit rijden te gaan; en één ideaal hadden we ook wel met de jongens gemeen — nog eens ooit een eigen bokkenwagen te bezitten! Vurig begeerden we dat. Zóó als de moderne kinderen een autopod, een vliegende hollander, nee, meer nog, een echt auto'tje verlangden. Je zag toen wel bokkenwagens in 't Vondelpark, en in de straten zelfs. Toen, in den vóór-auto'schen tijd kon 't immers nog. Verlangende oogen starden 't wagentje na met zoo'n prachtigen, sterken bok er voor, twéé bokken ook wel, zelfs. De teugels hield een van geluk stralende jongen, achter hem zaten de lachende zusjes, of 't broertje, dat straks zijn beurt zou krijgen, en hunkerend dat oogenblik wachtte. Maar wij dan, hoe wij hunkerden! Ach, we wisten toch wel, zóó'n geluk zou ons nooit beschoren zijn. Dat was alleen in onze dag-droomen bereikbaar. Er kwam een hééle rijke oom, van wien we nog nooit gehoord hadden, en die vroeg: „wat willen jullie nou 't allerliefste hebben?” — Of nee, er was een heele rijke meneer, en

die wandelde met een beeldig klein meisje, en dat rukte zich los, viel, en werd bijna door een vrachtkar overreden. Maar ik greep het nog — en die meneer was natuurlijk erg blij, en vroeg Konden zulke dingen echt gebeuren? Toen, op een dag, kwam Oom Hermannus. Hij was al oud, 't was ook vader's oom, eigenlijk. Mager was hij, en een beetje gebogen, en zijn lange neus was óók krom. Daar kende ik hem direct aan, ik wist wel dat ik hem lang geleden nog eens gezien had op een keer dat hij in Amsterdam was; hij woonde ergens buiten. Een vriendelijk gezicht had hij wel, vond ik, al had hij zoo'n grooten, krommen neus. „Jij kijkt me zoo aan, ken je me nog?” vroeg hij. „Ja oom”, bracht ik er verlegen uit. „Wie ben ik dan?” examineerde oom verder. Bijna onhoorbaar zei ik den langen vreemden naam: „Oom Hermannus”. (In Oom's tijd deed men nog niet zoo aan afkortingen). Daar had oom Hermannus schik in.

„En waar herkende je me nu aan”, moest hij verder weten, „aan mijn grooten neus?” Vuurrood van schrik werd ik. Op zoiets kon je toch niet „ja” zeggen, en jokken mocht je toch ook niet?! Of zou Oom het maar voor de grap vragen, en geloofde hij het niet echt? Hij lachte, en hij leek heelemaal niet kwaad. O, gelukkig, nu ging hij met de anderen praten, neefjes en nichtjes waren er ook op visite, en hij vroeg, zooals alle groote menschen, wat de jongens worden wilden, en Ab — Abraham zei Oom — had al „koetsier!” geroepen. En toen — toen — nu was ik toch wakker, en het was echt waar; oom Hermannus vroeg of we wel graag een bok en bokkenwagen zouden hebben, in elke familie één. En terwijl de jongens en de kleintjes hun verrukking uitschreeuwden, en Betty en ik sprakeloos stonden, met brandende wangen en stralende oogen, had oom Hermannus het beloofd: wij zouden een bok en een bokkenwagen van hem krijgen. Wij. Ik weet de plek in de kamer waar oom Hermannus stond, en waar Ab. Lizetje zat op den grond, Karel van tante Annet sprong als gek heen en weer. Betty staarde Oom maar aan Karel's kleine zusjes klaptten om 't hardst in hun handen Is dat een jaar of veertig geleden? Wat Vader en Moeder er van zeiden kan ik me niet herinneren. Ik weet niet of de tijd ons lang gevallen is tot oom Hermannus weer kwam. Maar hij kwam weer. En hij praatte direct weer over zijn belofte. „Ik heb den bok al”, zei hij, „maar hij is nog klein. Te klein om een wagen te trekken. Als

hij groot genoeg is krijgen jullie hem'. We begrepen het, en hadden geduld. Bij ieder bezoek van oom Hermannus was onze bok wat groter. Oom wees ons met de hand hoe hoog van den grond. Het dier groeide niet vlug, maar gestadig. Zijn vollen wasdom bereikte het nooit. Vóór dien tijd stierf oom Hermannus, zonder dat we nog ernstig aan hem of zijn bokkenwagen getwijfeld hadden. Moet men een kind nooit beloven wat men niet stellig van plan is na te komen? Dat wist oom Hermannus denkkelijk niet. U moet niet vergeten, er waren toen nog niet zoo veel paedagogische tijdschriften als nu, en oom Hermannus zou ze buitendien toch niet gelezen hebben, geloof ik; hij was niet zoo rijk als ik toen dacht, en moest waarschijnlijk op zijn ouden dag tamelijk hard werken. En die bok — daar hebben we toch veel vreugd van gehad, wij en de neefjes en nichtjes die er ook een van oom Hermannus te goed hadden. En dat het dier zoo langzaam groeide hebben we Oom zelfs in ons hart niet verweten; nog niet toen het enkelen van ons begon te dagen dat de mooie bokkenwagen wel altijd een droom blijven zou. Ook het droomen was schoon! Dank u nog wel, oom Hermannus, voor den bokkenwagen!

Foto C. J. Steenberg
HUIS TE WARMOND, GEZIEN VAN HET ZUID-WESTEN

charme van dit allerbeeldigste hoekje. Aan den anderen kant van de spoorbaan teekenen zich de duinen af. Een aantal torentjes van Katwijk en Noordwijk stoffeeren het landschap. Aan den duinvoet worden de bollenvelden afgewisseld door weiden met molentjes; ja, eigenlijk domineeren hier de vruchtbare weiden. Sinds Warmond, dank zij de watersport op de Kagerplassen, zich eensklaps in druk vreemdelingenverkeer is gaan verheugen, is er natuurlijk een goede autobusverbinding van Leiden uit tot stand gekomen. Wel moeten we op dit kleine traject nog eens overstappen, maar dat raakt de interne beslommingen van het bedrijf en dus klimmen we goedmoedig in een tweede vehikel. Over den Warmonderweg voert de zware wagen U langs mooi gelegen boerderijen en flinke villa's. Aan weerszijden wat kreupelboschjes. Dan, bij een scherp kniebocht, passeert ge plotseling den Ouden Rijn. En even blijven we in gedachten toeven aan dit water, dat we in Katwijk-aan-Zee en in Katwijk-Binnen hebben leeren kennen. We hadden het toen per tram over Rijnsburg, met zijn typisch, geheel gerestaureerde Spinoza-huisje, gemakkelijk bereikt. Als dorp is Katwijk-Binnen zeker fraaier dan het meer gezochte Katwijk-aan-

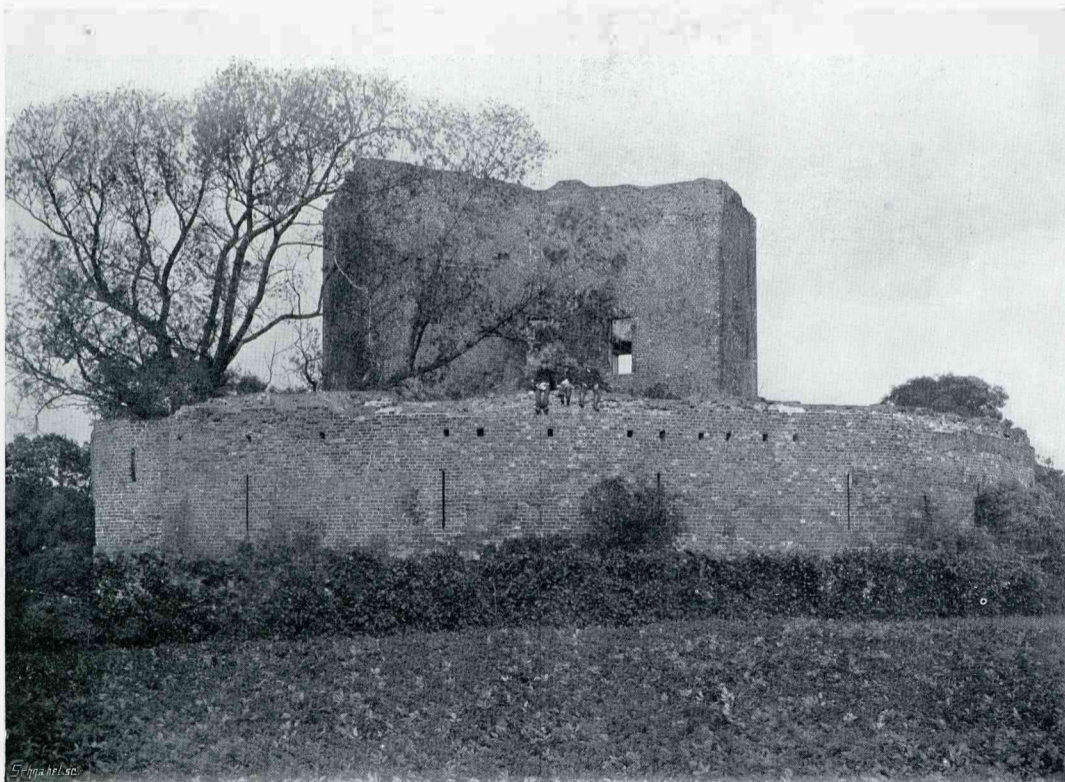
Zee. De Rijn heeft wel heel wat van zijn prestige verloren, wanneer hij hier langs Katwijk-Binnen stroomt, maar men behoeft hem toch ook niet heelemaal uit te vlakken. Hij heeft ook hier nog een respectabele breedte, alvorens hij zich door de sluisen van Katwijk-aan-Zee in de Noordzee werpt. Op een warmen zomerschen dag bood het kerkplein van Katwijk-Binnen, eigenlijk een verbreede straat, waar bakker, slager en hoefsmid hun bedrijf uitoefenen, heerlijke koelte onder het zware lommer der iepenboomen. Ik gedenk dat schaduwwrijke plein met dankbaarheid al is het heel wat jaren terug, dat ik het laatst er was.... We hebben onzen chauffeur bewonderd bij zijn scherp

draai, de lange brug op. Het moet hier een gevaarlijk punt zijn, om 's nachts te passeeren. Even later weer een brug, nu niet zoo groot, maar interessant om zijn historisch verleden. Kort daarna rijdt ge het Warmonder Hek door. Eigenlijk kan men best zijn onderdanen gebruiken voor zoo'n tochtje naar Warmond, want ge loopt het makkelijk van Leiden uit in een uurtje en geniet dan nog meer

WARMOND EN OMGEVING

DOOR MATTY VIGELIUS

WANNEER men veel tusschen den Haag en Haarlem op en neer reist, dan weet men al, dat men in het heel vroege voorjaar reeds bij Warmond iets van de glorie der bollenvelden kan ontdekken. Daar liggen al reeds in de eerste dagen van Maart de poppige crocusveldjes als lappendekentjes gespreid. Tusschen het nog vale landschap schittert dan het geeloranje, het dieppaars en het wit van duizenden kleine bloemetjes, die zich nauwelijks van den grond verheffen. En daar is dan een plekje, kort voor men het stationnetje van Warmond bereikt, van buitengewone liefelijkheid, waarin de romantische, met eeuwenoude klimop overwoekerde kerkrüine tegen den boschrijken achtergrond voor zeer schoone coulissen zorgt, waartegen de boerderijtjes met hun crocusveldjes allerbekoorlijkst afsteken. Een romantisch landschap, zooals in deze aan ruïnes niet arme streek wel meer worden gevonden; doch weinige bezitten tevens de

RUÏNE VAN HET SLOT TEYLINGEN BIJ SASSENHEIM

van de mooie omgeving en het heerlijke uitzicht, dan op Uw snelle reis per auto of bus. Ge hebt dan tevens meer gelegenheid om aandacht te schenken aan de oude buitens, die ge nog in deze omgeving aantreft, met hun zwaar steenen hek en hoog opgaand geboomte. ☒ Dat Warmonder Hek doet wel wat knusjes en dorpsch aan. Hoe is het mogelijk, dat zulk een sta-in-den-weg niet eens wordt opgeruimd? Maar de straatweg is hier niet breed en dus kan men ook eigenlijk niet zeggen, dat het zulk een hinderpaal vormt. En het heeft nu eenmaal zijn traditie. Vroeger was hier een overvaart over de Poel, zooals het water hier heet, dat een onderdeel vormt van de trekvaart naar Leiden en Haarlem, die er echter in de 13de eeuw nog niet was. Toen bestond hier enkel de Poel en deze ressorteerde onder de Abdis van Leeuwenhorst. Natuurlijk moest er voor betaald worden om overgezet te worden en was het

veer een voordeelig zaakje voor de bezitters. In 1486, zoo vinden we opgetekend, was het veer eigendom van het Cistercienserklooster te Warmond. In 1639 was het in handen der Heeren van Warmond en kreeg Jacob van Wassenaar, destijds ambachtsheer, toestemming om hier een brug over het water te leggen. Natuurlijk verrees toen aan het einde van de brug een tol, waarvan het huidige hek nog een overblijfsel moet zijn. Of het nu zuinigheid geweest is, valt niet met zekerheid meer te zeggen, maar spoedig bleek, dat de brug niet voldeed aan het verkeer te water daar ter plaatse. De hooge trekschuiten tusschen Leiden en Haarlem konden niet onder de brug door, zoodat beide steden zich ernstig over den toestand beklagden. Maar Heer Jacob was van oordeel, dat, als de brug hun niet aanstond, de beide steden maar zelve voor de verhooging moesten zorg

dragen en tevens voor de kosten van onderhoud en vernieuwing. Er zat voor de beide plaatsen niets anders op, dan op dit voorstel in te gaan. ☒ De bus brengt ons het geheele dorp door. Bij het station zijn de huisjes wat ouder, dan verderop het dorp in; daar is van het oude plaatsje weinig anders

meer bewaard gebleven, dan de oude buitens. Men ziet, dat het dorp veel profijt trekt van de zomers hier vertoevenden. De vreemdelingen bewonen dan ten deele de kleine optrekjes, die hier overal in het rond staan. Aanden beboschten kant van het dorp duiden wat aardige houten villa's op meer permanente bewoning van zich toch wel

zeer op het rustieke instellende gezinnen. ☒ Onze eerste bedevaartstocht geldt de romantische kerkruïne, zoo vaak van den trein uit bewonderd. Geschiedschrijvers vertellen ons, dat hier eertijds een kapel moet hebben gestaan aan den Heiligen Matthias gewijd. Hij werd reeds in 1065 ge-

noemd, maar was mogelijk nog veel ouder, want in dit heel oude dorp moet de godsvrucht zich al wel spoedig een bedehuis gesticht hebben. Er bevond zich, op de plaats waar thans het R. K. seminarium verzeen is, in de naaste omgeving der kerk een nonnenklooster, dat door een overdekte gaanderij met de kapel verbonden was. Van dit klooster „het klooster der Elfdiuzend Maagden", is niets meer over, hoewel het lang zoo oud niet was als de kapel en eerst uit

WARMOND. EN OMGEVING. SOCIETEIT DE KAAG AAN DE KAGERPLASSEN.

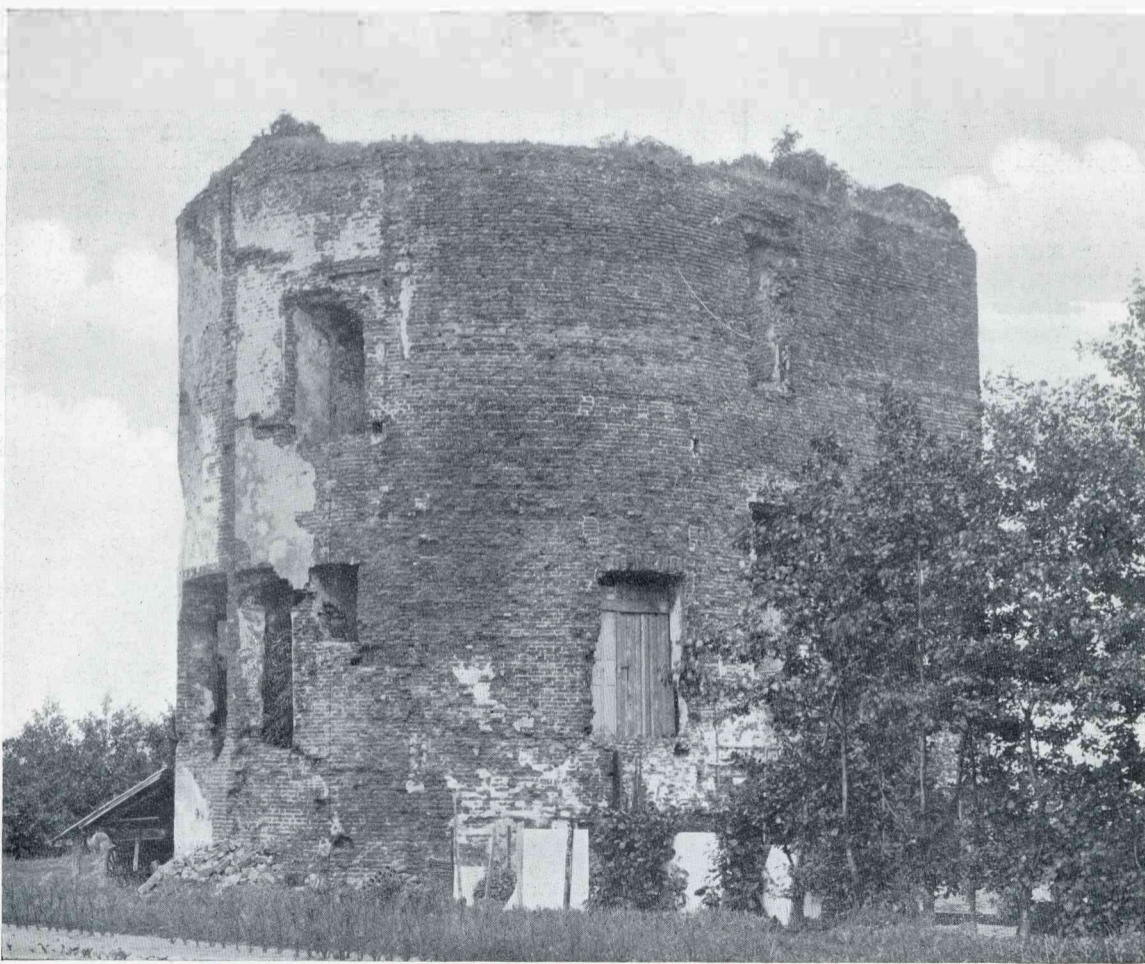

Foto C. J. Steenbergh

WARMOND EN OMGEVING. BOUWVAL VAN HET HUIS DEVER TE LISSE.

1410 dateerde. Het werd gebouwd ter huisvesting van onbemiddelde adellijke jonkvrouwen. De nonnen volgden den kloosterregel van den heiligen Franciscus en leidden een streng en sober leven. Zij mochten geenertei contact hebben met de buitenwereld en bleven steeds binnen de kloostermuren. Vandaar, dat de overdekte gaanderij ten behoeve der vrome zusters gebouwd werd. ☒ Uit de kapel ontwikkelde zich

gaandeweg een belangrijke parochiekerk, welke eerst in 1527 voltooid was. De „begeving” der pastorie stond aan de heeren van Warmond, die bovendien de kerk met rijke goederen bedeelden. Bij het beleg van Leiden had ook het dorp Warmond veel van de Spanjaarden te verduren, die zoowel de kerk als het slot in brand staken. De eerste brandde daarbij tot den grond toe af. Alleen de toren bleef gespaard en staat thans nog in deze omgeving, zooals zij er wellicht reeds tien eeuwen gestaan heeft. Doch toen de heeren van Warmond het kasteel lieten restaureeren, voelden zij het als een heilige plicht ook de kerk op te bouwen. Echter niet in haar oorspronkelijke gedaante. De reformatie had sinds de eerste bouw van de kerk haar intrede gedaan en voor de protestantsche gemeente van Warmond had men geen behoefte aan een groote kruis-

kerk. Dus werd alleen het koor opnieuw opgetrokken, zoodat de kerk in die dagen mogelijk niet zoo heel veel van de oorspronkelijke kapel afweek, ofschoon zij op eenigen afstand van den toren gelegen was. Op de plaats, waar eens het hoofdaltaar gestaan had, lieten de ambachtsheeren een graf-

stede voor hun geslacht bouwen. Bijna drie eeuwen bleef de kerk zoo bestaan; toen werd ze andermaal een prooi der vlammen, zoodat de ruïne welke wij thans aanschouwen van nog niet zoo heel ouden datum is. En op het vriendelijke kerkhofje is de doodenakker ook thans nog in gebruik en men ontcijfert op de zerkmenigen naam, die ons ook thans nog vertrouwd klinkt. (Slot volgt)

OP „DE GROOTE VAART”

Vervolg en slot van bladz. 483

DAG mannen!” Op 'n sukkeldrafje liep zij het steile duinpad op naar het dorp. „Je kent Sytje niet”, zei Bart, „dat merkte ik al direct toen je zoo over den baas begon”. „Je moet meneer het geval maar vertellen, Tinus”. „Wat moet je zoo'n treurige geschiedenis nu weer oprakelen”, antwoordde Tinus, „daar is immers

toch niets meer aan te doen”. Treurige geschiedenissen en droeve verhalen had ik al dikwijls gehoord, ik wist dat er in menig huishouden van het visschervolk veel verdriet was . . . maar bij Sytje? Ze had pas goed bericht gehad . . . in haar gebruid gelaat had ik niet die sporen gezien die

leed en zorg op een gelaat achter laten . . . ik dacht aan het handgebaar van Tinus, aan zijn knipoogje en aan het „potje leugentjes” van Bart, vroeg of er soms wat was met dat vrouwtje. „Ik zal 't je maar vertellen”, begon Tinus. „Voor het geval dat je haar temet tegen 't lijf loopt is het misschien beter ook! Weet je nog van de stormnachten in November vier jaar terug? Nou, in een van die nachten is de man van Sytje, Gerrit Peters, de neef hier van Bart, met de twee jongens van Sytje verdronken. En die drie menschen zijn nou voor Sytje op de groote vaart. Dat

praaien en alles wel aan boord is allemaal apenkool en comediespul . . . dat doen we om haar rustig te houden. Dat heeft de directeur van het ziekenhuis in de stad zoo verordeneerd en uitgemaakt met meneer pastoor en den dokter hier. Sytje is niet heelemaal in orde, weet je! Dat zit zoo:

Toen Sytje Peters de tijd kreeg dat de Hendrika was vergaan en dat haar man en de twee jongens verdronken waren, is ze in elkaar gezakt en toen ze in de ziekenzaal bij ons in het gesticht bijkwam, was ze haar benul kwijt, heelemaal in de war, zooveel als gek zal ik maar zeggen. Ze hebben haar toen naar het ziekenhuis in de stad

gebracht en daar is ze vier maanden verpleegd. Totdat ze op 'n morgen tegen de zuster begon, dat ze heelemaal beter was en dat ze graag meneer pastoor bij haar wou hebben. De directeur kwam er aan te pas en die zag al gauw dat Sytje er boven op was behalve op één ding en dat was justement de ramp! Volgens haar was Gerrit met de twee jongens op de groote vaart. Wat ze daarmee bedoelt weet ze zelf niet! Als je op de groote vaart, met de Noren of om de Zuid gaat, dan loop je na 'n paar jaar weer binnen, maar daar heeft ze geen benul meer van . . . ze denkt alleen dat haar volk weg

HERFSTMORGEN EN . . .

HERFSTAVOND

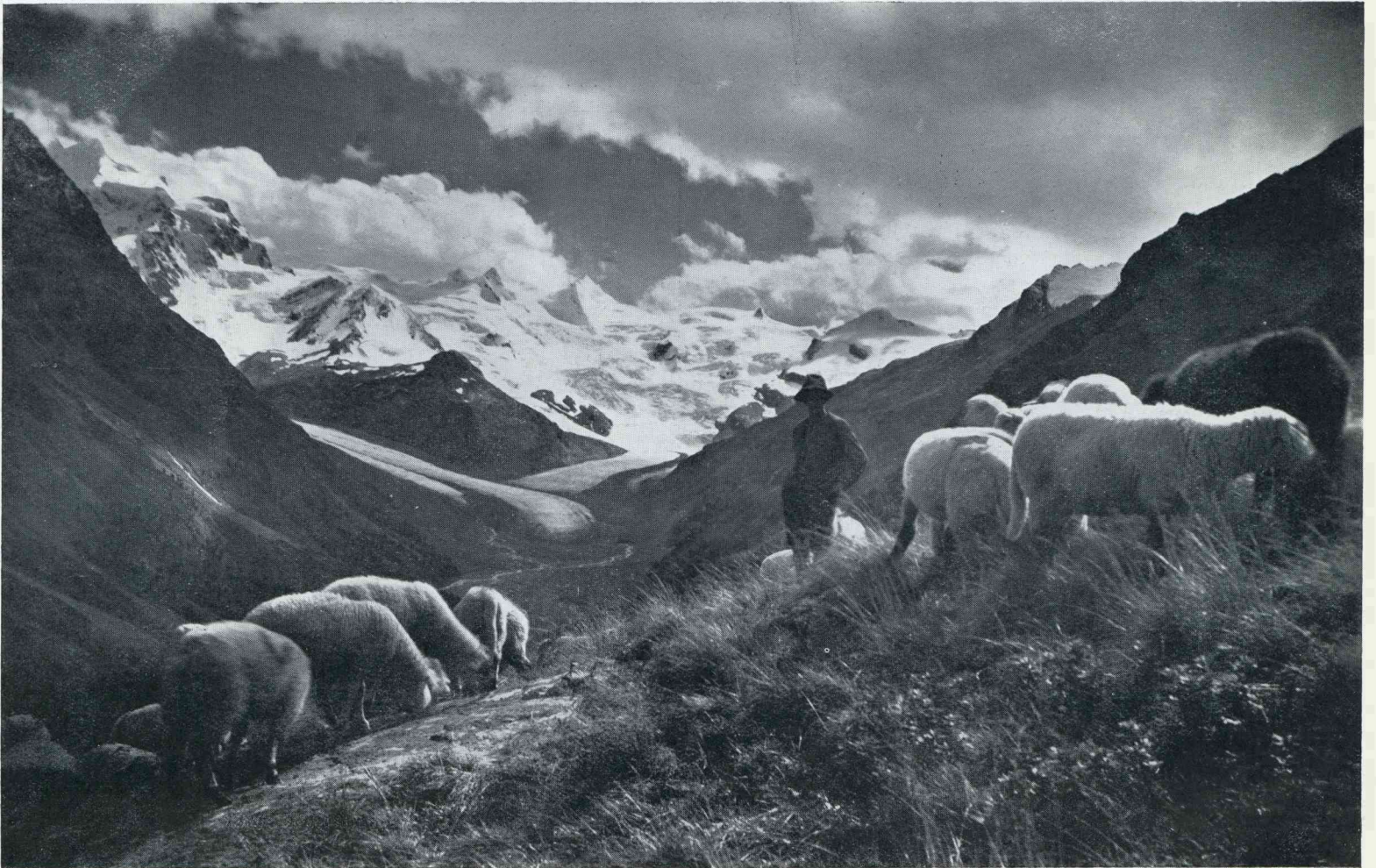

Foto Burkhardt

VROEGE OCHTEND OP EEN BERGWEIDE IN ENGADIN

is en dat 't heel lang kan duren voordat die menschen weder wal zien! Onze pastoor heeft toen eerst met den directeur van het ziekenhuis gesproken en toen met Sytje. Tegen hem had Sytje verteld dat ze erg gezondigd had en opstandig was geweest tegen Gods besluit, maar dat ze 't nou pas goed wist en geduldig zou blijven wachten. De stakker is toen nog 'n week lang in stad gebleven om op haar verhaal te komen, ze bleef best, heelemaal in orde, alleen dat ééne ding zat voor goed vast in haar stumperig hoofd: Gerrit en de jongens hadden over-geteekend en die waren nou op de groote vaart. Voordat ze terug kwam heeft onze pastoor na de predicatie verteld wat er aan de hand was, dat heeft de dominee gedaan voor zijn menschen en de dokter voor de menschen die niet aan de kerk zijn. En toen Sytje weer thuis kwam hebben we allemaal gedaan of ze alleen maar wat ziek was geweest, ze vond haar huis aan kant, de koffiepote stond te pruttelen en haar breiwerk, 'n wammes voor haar jongen, lag op tafel, net alsof ze er zoo was uitgelopen. Toen ze goed en wel met de buurtjes in haar kamertje zat, kwam Bart hier, dat is nog familie, met de boodschap dat het schip van Gerrit en de jongens om de Zuid was gepraaid en dat alles wel aan boord was. Dat was 'n doorgestoken kaart met den directeur van het ziekenhuis, dat was noodig voor haar gestel. En al die Jan Klaasen doen we nou al vier jaar lang. Voor 't heele dorp is het volk van Sytje op de groote vaart. De familie en 'n paar kameraden van Gerrit zorgen voor de weekcenten, dat heet dan op het loon van Gerrit, zie je. En twee of drie keer in het jaar dan komt er een, die binnen geloopt is, met de boodschap, dat het schip is gepraaid en dan is Sytje weer tevreden en gelukkig op haar manier. En zoo laten we dat nou maar stilletjes blijven". „Sytje is er nog niet zoo beroerd aan toe", meende Bart. „Ze heeft 't beter dan mijn zuster die met twee wurmen is blijven zitten en er nog niet overheen is en niet overheen komt óók". „Jouw zuster is 'n flink wijf, die er met de jaren wél overheen komt", zei Klaas. „Net zoo goed als mijn zuster en mijn moeder. Sterke menschen, vrouwen ook, komen er overheen, altijd. Maar Sytje was niet sterk. De Heer heeft het voor haar het beste zoo geschikt. Hij heeft haar verstand beneveld omdat zij haar verdriet niet kon dragen". „Zoo is 't net", zei ouwe Tinus ernstig. „Zooals Hij het voor ons schikt is het altijd het beste, dat is vast waar, ook al lijkt het soms voor ons domme menschenverstand niet

zoo". Bart knikte, „Hij geeft en Hij neemt, Tinus . . . 't is alleen maar beroerd als er van je genomen wordt wat je niet goed missen kan". ☒ Het gesprek verliep zooals doorgaans ook al trachtte ik er steeds een andere wending aan te geven, over hen die niet keerden. Bijna iedere familie op het zeedorp had wel eens in zwaren rouw gezeten, men had geleerd gelaten te berusten. Het manvolk was met den dood in de golven vertrouwd geraakt, dat was het risico van hun moeitevol bedrijf. Over het groote graf van den zeeman spraken zij rustig en vertrouwd, ook over het bittere menschenleed, als over het gebeuren der dagelijksche dingen. ☒ Toen ik het oude schelp-pad, dat door de duinen liep, opkwam, zag ik Sytje tegen de glooiing van een uitgegraven akkertje zitten. Zij zat ijverig te breien, de glimmende naalden glinsterden in het felle zonlicht. Toen zij mij zag aankomen stond zij op en liep mij met uitgestoken hand tegemoet. „Ik kom je nog 's bedanken voor je vriendelijke woorden", zei zij. „Je zei zoo van behouden thuiskomst . . . En dat zal ook wel . . . daar niet van . . . maar 't duurt soms zoo lang meneer . . . Ik ben maar alleen zie-je, moeder-zalig alleen . . . 't is soms zoo stil in huis . . . zonder Gerrit en de jongens". „De groote vaart duurt altijd lang", zei ik, gedachtig de wijze woorden van ouwe Tinus. „Je zult nog heel lang misschien moeten wachten, Sytje . . . ook al valt je dat soms moeilijk en zwaar". Gebogen stond het kleine vrouwtje voor mij, haar vroolijke trekken waren versomberd, doelloos dwaalden haar donkere oogen over de lange heuvelrij voor ons. Op mijn rustige woorden keek zij mij lang aan, liep met mij terug naar haar plaatsje waar haar breiwerk lag, ging toen weer zitten. „Ja", zei zij toonloos, „wachten is soms heel moeilijk . . . soms wordt dat wel eens te zwaar . . . dan wordt 'n mensch moedeloos . . . En dat mag niet . . . dat is niet goed . . . dat heb ik onzen pastoor beloofd, altijd maar blijven vertrouwen, al duurt het lang . . . en de groote vaart duurt lang, héél lang . . . dat vergeet ik soms wel". ☒ Zij boog haar hoofd over de glinsterende naalden en begon weer vlijtig te breien aan het wambuis voor haar zoon.

Aphorismen. Het is een troost te weten dat geen mooie herinnering noch een goede, edele gedachte verloren gaat.

Wanneer men jong aanvaardt, heeft men meer kracht om te volharden, want ouder geworden is het falen dubbel zwaar.